

ТРАНСКУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГЕРОЇВ В ОПОВІДАННІ Д. ЛАГІРІ «НЕ ВАША СПРАВА»

Початок третього тисячоліття безпосередньо пов'язується з проблемами реконцептуалізації етнічності та національно-культурної ідентичності в літературі США. Нова транскультурна етнічність витісняє усталені концепти гетерогенності, культурної інакшості, відмінності, маргінальності та гібридності, які чи не найкраще характеризували мінливу культурну природу та особливості формування національної ідентичності азіато-американця. В цьому плані Т. Надута зауважує про аспект «відпрацьованої» етнічної проблематики в контексті азійсько-американської літератури» [2, с. 101].

Сьогодні дедалі більше розвиваються міжкультурні контакти, змінюється погляд на людину та її ідентичність. Відповідно, не може не змінюватися наукова парадигма, навпаки, вона принципово переглядає попередні погляди і концепції.

Мова йде про сучасну проблему транскультурності, точніше, про транскультурні пошуки «іншого» в межах «свого». В умовах сучасної транскультурності докорінно переосмислюються давно усталені стереотипи. Маються на увазі поняття «нація», «культура», «дім».

Попри наявність ґрунтовних теоретичних праць (Г. Анзальдуа [6], Н. Висоцька [1], В. Міньоло [8], О. Сидорова [4], Д. Соммер [9], М. Тлостанова [5] та ін.) проблема транскультурності залишається надзвичайно актуальною.

Транскультура пов'язується зі зміною героєм попередньої ідентичності, що в кінцевому результаті приводить до відчуття втрати «свого» та існування на межі «свого» / «чужого» до того часу, коли на основі нового досвіду не сформується нова, не прив'язана до певного місця ідентичність.

Зауважимо, що в умовах сучасної глобалізації транскультура стає дещо складнішим явищем порівняно з проблемою «подвійної ідентичності». Складність виявляється, насамперед, в інтерпретації поетики «порубіжних» творів. Мова йде про творчість американської письменниці з індійським корінням Д. Лагірі, чия ідентичність в літературі бачиться як усталений «імідж» індійськості.

Прикладом нової транскультурної ідентичності є образ Санг, героїні оповідання «Не ваша справа» («Nobody's business») зі збірки «Незвична земля» («Unaccustomed Earth», 2008). Незважаючи на своє бенгальське походження, героїня свідомо підкреслює риси набутої американськості: просить друзів і знайомих використовувати скорочену (зменшувальну) форму її імені Санг замість Сангіта (її офіційне ім'я можна помітити лише на конвертах, різного роду рахунках та квитанціях); руйнує батьківські стереотипи про заміжжя і у свої тридцять не замислюється про створення сім'ї; ходить на побачення задля забави або просто, щоб «вбити» час.

На думку героїні, справжнього кохання не існує, а чергові телефонні дзвінки своїх шанувальників бачить як знак про заздалегідь сплановане традиційне індійське заміжжя. «These men weren't really interested in her. They were interested in a mythical creature created by an intricate chain of gossip, a web of wishful Indian community» [7, p. 123]¹.

Санг не бачить нічого дивного в тому, що не витримує учбового навантаження і залишає навчання після другого курсу. Зауважимо, що проблема «батьки і діти» яскраво поєднується з «культурною» проблемою, адже батьки Санг ледве пережили цей сором: «After she dropped out of Harvard a year ago, her mother locked herself up in her bedroom for a week and her father refused to speak to her» [7, p. 126]². Не дивлячись на значну кількість

¹ «Насправді ці чоловіки не були нею зацікавлені. Їх цікавила міфічна істота, створена зі складного ланцюга пліток, веб-самообман індійської спільноти» (переклад тут і далі наш – О.З.)

² «Після того, як рік тому її вигнали з Гарвардського університету, її мати зачинилася у спальній кімнаті на цілий тиждень, а батько взагалі відмовився з нею розмовляти»

шкільних грамот та перемог в олімпіадах, своє життя Санг проводить за касовим апаратом і розставляє книжки на вітрині.

Бенгальське коріння «заявляє» про себе на кухні, адже Санг часто вживає цибулю шалот, козячий сир, арахісове масло та рис з темно-червоним соусом, до якого входить лайм та червоний перець. В той же час улюбленими продуктами героїні залишаються овочевий салат, йогурт, печиво та біфштекси.

Зауважимо, що саме на кухні відбувається «культурне змішування»: бенгальські страви героїня звикла їсти виделкою, а не пальцями правої руки як це робить більшість бенгальців. Оскільки для бенгальців важливо відчувати їжу не лише на смак, але й тактильно, вони вживають їжу правою рукою. До речі, щось брати або передавати прийнято лише правою рукою, натомість ліва рука служить для щоденного побуту.

«Культурний злам» помітний і тоді, коли Пол, з яким вони знімають квартиру, насипає в чайник заварку, заливає її кропом і залишає все це на п'ять хвилин, щоб вчасно вийняти листя. Героїня дещо дивується, адже, на її думку, набагато простіше скористатися чайним пакетиком, і все це займе вдвічі менше часу та зусиль.

Зовнішньо героїня не нагадує американку і при цьому бачить себе «іншою» на тлі інших. В той же час, окрім золотистого кольору шкіри, вона нічим не відрізняється від типової американки. Санг не соромиться своєї американської напівоголеності, коли Пол бачить її з розпущеним волоссям, в якому виблискують руді пасма, в коротких шортах, перероблених зі старих джинсів, та в майці-топіку з вузькими бретельками. Дещо іншою звикли бачити Санг «свої»: для бенгальців героїня назавжди залишилась зразковою дівчиною з пристойними манерами поведінки, яка танцює Бхарат-Натьям та має густе волосся. Помітно, що незважаючи на зовнішню інакшість, героїня свідомо заперечує прояви «своєї» культури. Створюється неоднозначний художній образ: ставши американкою, вона не перестає бути індійкою.

Т. Надута вважає, що «з точки зору імагології такий образ цікавий тим, що він не має встановленого «іншого»: і «своє», і «чуже» в ньому нестабільне і може змінюватися на діаметрально протилежне» [2, с. 104]. В цьому плані образ Санг особливо виразний: з огляду на свою зовнішню «інакшість», героїня усвідомлює, що є «іншою» і по відношенню до «свого». На відміну від бенгальських жінок, які не уявляють свого гардеробу без сарі, Санг надає перевагу шарфам персикового кольору, які інколи пов'язує на шию, та кашеміровим светрам, які звикла замовляти через каталог. До речі, замовлення одягу через каталог або інтернет – звична справа для героїні.

Героїня має цілковиту свободу в плані особистого життя: незважаючи на численну кількість шанувальників, у Санг є постійний бойфренд Фарук, єгиптянин за походженням, який перебуває в Каїрі з візитом у батьків. Санг не відчуває сорому, коли тримає Фарука за руку і цілує його прямо на вулиці. Героїня навіть годує його з виделки, коли одного разу запрошує до себе на обід. Вона дозволяє собі бути з Фаруком наодинці і повертатися додому після дванадцятої ночі, чого б ніколи не зробила звичайна бенгальська дівчина.

Коли перед днем народження Фарука героїня цілий день «чаклує» над приготуванням страв, то нагадує бенгальську жінку. Особливо Санг подобається нова роль тітки, адже її сестра, яка проживає в Лондоні, народжує хлопчика. Героїня із задоволенням купує племіннику подарунки і на зимові канікули від'їжджає до Лондону. Своїм друзям вона офіційно заявляє: «I'm going to be called Sang Mashi» [7, р. 133]³, що бенгальською означає «тітка».

Сучасний герой транскультурної літератури характеризується особливою динамікою образу. Вводячи героя в культуру своїх пращурів, автор у такий спосіб готує його майбутню художню трансформацію: і індієць, і американець одночасно, герой не розуміє до кінця свого етнічного коріння і втрачає цілісність своєї досі мінливої ідентичності.

³ «Тепер мене будуть називати Санг-маші»

Приміром, бенгальське слово «маші» дещо незвичне для героїні як і незвична «своя» індійська культура, адже Санг рідко розмовляє бенгальською. Лише в розмові з батьками, які проживають у Мічигані, героїня інколи вставляє декілька бенгальських слів. Віддаленість по відношенню до своєї культури підтверджується і тим, що коли у Санг запитують як сказати бенгальською «щасливої дороги», вона не знає.

На відміну від своїх американських сусідів по домівці, в кімнаті Санг панує чистота, чому дивується Пол, який звик вважати, що навколо Санг панує хаос. Пол помічає, що кімната Санг виглядає прибраною і водночас суворою. Чистота американської кімнати доповнюється індійськими мініатюрами: «Men smoking hookahs and reclining on cushions, bare-bellied women dancing in a ring» [7, p. 134]⁴.

З розвитком сюжету помічаємо, що героїня не «повертається» до своїх коренів, а продовжує жити «вільним» американським життям. Після візиту до Лондону вона підстригає волосся, як і раніше, носить рюкзак, святкує День подяки, знімає квартиру, дозволяє собі вживати алкоголь та не ночувати вдома протягом декількох днів. Санг не соромиться залишитися у свого хлопця на ніч, чого взагалі не схвалює індійська громада, як і не схвалює незаміжніх жінок, старших за двадцять років. Героїня не сприймається «своєю» культурою і постає антистереотипом бенгальської жінки, адже у свої тридцять живе під гаслом «кохання не існує» і, як результат, досі незаміжня.

Д. Лагірі пропонує нову транскультурну ідентичність, яка репрезентується на культурному перетині Заходу і Сходу. Письменниця відмовляється від усталених ідеологізованих конструктів, властивих духу глобалізації. Мова йде про корекцію / перегляд усталеної форми подвійності. Відтак, для героя письменниці культура позбавлена дихотомії «свій» / «чужий», оскільки об'єднується в одне транскультурне ціле.

⁴ «Чоловіки лежать на подушках та палять кальян, і дівчата з оголеними животами танцюють в колі»

Поряд з проблематикою вічних питань пошуку істини, Д. Лагірі зображує сучасного азіато-американця, ідентичність якого осмислюється як «бренд». Твір розглядається як текстовий колаж, в центрі якого – етнічна проблематика.

Семантико-постологічний аналіз тексту дозволяє говорити про наявність ускладнених форм репрезентації проблеми «гібридності». Мова йде про свідомий художній синтез індійськості та американськості, без якого не існує нова транскультурна ідентичність.

Література

1. Висоцька Н.О. Єдність множинного. Американська література кінця ХХ - початку ХХІ століть у контексті культурного плюралізму: [монографія] / Н. О. Висоцька. – К.: Вид.центр КНЛУ, 2010. – 456 с.
2. Надута Т. Репрезентація нової ідентичності на перетині культурних традицій Сходу і Заходу: роман Емі Тан «Сто потаємних почуттів» / Т. Надута // Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки». – 2014. – № 40 (333). – С. 100-106.
3. Селигей В.В., Липина В.И. На перекрестке культур Востока и Запада: транскультурный феномен творчества Фрэнка Чина: монография / В.В. Селигей, В.И. Липина. – Днепропетровск: «Инновация», 2013. – 174 с.
4. Сидорова О. Г. Феномен транскulturации в современной литературе США // Полит.лингвистика. – 2012. – № 1 (39). – С. 209-214.
5. Глостанова М. В. Транскulturация как модель социокультурной динамики и проблема множественной идентификации / М.В. Глостанова // Вопросы социальной теории. – Том 5, 2011. – С. 126-149.
6. Anzaldúa G. Borderlands / La Frontera: The New Mestiza / G. Anzaldua. – San Francisco: Aunt Lutte Books, 1999. – 203 p.
7. Lahiri J. Unaccustomed earth / J. Lahiri. – New York, Toronto: Manotosh Biswas, 2008. – 331 p.

8. Mignolo W. D., Tlostanova M. Theorizing from the Borders: Shifting to Geo- and Body- Politics of Knowledge // *European Journal of Social Theory*, 2006. – Vol. 9. – № 1. – P. 205-221.
9. Sommer D. Choose and Lose // *Multilingual America: Transnationalism, Ethnicity, and the Languages of American Literature* / Ed. Sollors W. – New York, London: New York University Press, 1998. – P. 297–309.

Анотація. У статті розглядається проблема транскulturності, яка витісняє усталені концепти гетерогенності, культурної інакшості, відмінності та маргіальності. Транскultura пов'язується зі зміною героєм попередньої ідентичності, що в кінцевому результаті приводить до відчуття втрати «свого» та існування на межі «свого» / «чужого» до того часу, коли на основі нового досвіду не сформується нова, не прив'язана до певного місця ідентичність. Мова йде про сучасну проблему транскulturності, точніше, про транскulturні пошуки «іншого» в межах «свого». В умовах сучасної транскulturності всерйоз переосмислюються давно усталені стереотипи. Маються на увазі поняття «нація», «культура», «дім». Прикладом нової транскulturної ідентичності є образ Санг, героїні оповідання Д. Лагірі «Не ваша справа» («Nobody's business») зі збірки «Незвична земля» («Unaccustomed Earth», 2008). Незважаючи на своє бенгальське походження, героїня свідомо підкреслює риси набутої американськості: просить друзів і знайомих використовувати скорочену (зменшувальну) форму її імені Санг замість Сангіта (її офіційне ім'я можна помітити лише на конвертах, різного роду рахунках та квитанціях); руйнує батьківські стереотипи про заміжжя і у свої тридцять не задумується про створення сім'ї; ходить на побачення ради забави або просто щоб «вбити» час. На прикладі оповідання помічаємо, що Д. Лагірі пропонує нову транскulturну ідентичність, яка репрезентується на культурному перетині Заходу і Сходу. Письменниця відмовляється від усталених ідеологізованих конструктів, властивих духу глобалізації. Йдеться про корекцію / перегляд усталеної форми подвійності. Відтак, для художнього героя письменниці культура позбавлена дихотомії «свій» / «чужий», оскільки об'єднується в одне транскulturне ціле. Поряд з проблематикою вічних питань пошуку істини, письменниця зображує сучасного азіато-американця, ідентичність якого осмислюється як «бренд». Семантико-поетологічний аналіз тексту дозволяє говорити про наявність ускладнених форм репрезентації проблеми «гібридності». Мова йде про свідомий художній синтез індійськості та американськості, без якого не існує нова транскulturна ідентичність.

Ключові слова: транскultura, ідентичність, гібридність, маргіальність, «свій», «чужий», порубіжжя, асиміляція, імагологія.

Аннотация. В статье рассматривается проблема транскulturности, которая вытесняет устоявшиеся концепты гетерогенности, культурной инаковости, отличия и маргинальности. Транскultura связана с изменением героем предыдущей идентичности, что в конечном итоге приводит к ощущению потери «своего» и существование на грани «своего» / «чужого» к тому времени, когда на основе нового опыта не сформируется новая, не привязанная к определенному месту идентичность. Речь идет о современной проблеме транскulturности, точнее, о транскulturных поисках «другого» в пределах «своего». В условиях современной транскulturности всерьез переосмысливаются давно устоявшиеся стереотипы. Имеются в виду понятия «нация», «культура», «дом». Примером новой транскulturной идентичности является образ Санг, героини рассказа Д. Лагири

«Не ваше дело» («Nobody's business») из сборника «Необычная земля» («Unaccustomed Earth», 2008). Несмотря на свое бенгальское происхождение, героиня сознательно подчеркивает черты приобретенной американскости: просит друзей и знакомых использовать сокращенную (уменьшительную) форму ее имени Санг вместо Сангита (ее официальное имя можно заметить только на конвертах, различного рода счетах и квитанциях); разрушает родительские стереотипы о замужестве и в свои тридцать не задумывается о создании семьи; ходит на свидания ради развлечения или просто, чтобы «убить» время. На примере рассказа замечаем, что Д. Лагири предлагает новую транскультурную идентичность, которая представляется на культурном пересечении Запада и Востока. Писательница отказывается от устоявшихся идеологизированных конструктов, свойственных духу глобализации. Речь идет о коррекции / пересмотре устоявшейся формы двойственности. Следовательно, для художественного героя писательницы культура лишена дихотомии «свой» / «чужой», поскольку объединяется в одно транскультурное целое. Наряду с проблематикой вечных вопросов поиска истины, писательница изображает современного азиато-американца, идентичность которого осмысливается как «бренд». Семантико-поетологический анализ текста позволяет говорить о наличии усложненных форм репрезентации проблемы «гибридности». Речь идет о сознательном художественном синтезе индийскости и американскости, без которого не существует новая транскультурная идентичность.

Ключевые слова: транскultura, идентичность, гибридность, маргинальность, «свой», «чужой», пограничье, ассимиляция, имагология.

Summary. The article deals with the transcultural problem which replaces established concepts of heterogeneity and cultural otherness, difference and marginality. Transculture is associated with character's change of his previous identity, which ultimately leads to the feeling of loss of «our» and to the existence on the border of «our» / «other» until on the basis of new experience creates new, untied to particular place identity. We mean contemporary transculture problem, namely transcultural searches for «other» within «our». Due to today's transculture long-established stereotypes are seriously interpreted. We mean the concept of «nation», «culture», «home». An example of new transcultural identity is the image of Sang, the character of Lahiri's story «Nobody's business» from the book «Unaccustomed Earth» (2008). Despite her Bengali origin, the character consciously emphasizes the traits of acquired Americanization: she asks her friends and acquaintances to use an abbreviated form of her name Sang instead of Sangita (her official name can be seen only on envelopes, various bills and receipts); breaks down parents' stereotypes about marriage and been thirty does not think about creating her own family; dates only for fun or just in order to «kill» time. Within the story's example we notice that Lahiri offers new transcultural identity which represents on East / West cultural crossroads. The writer refuses from established ideological constructs which are typical for globalization. We mean correction / revision of duality's established forms. Thus, for writer's character culture is lacked «our» / «other» opposition because is combined into one transcultural unit. Within the problem of eternal search for truth, the writer portrays contemporary Asian-American, whose identity is interpreted as a «brand». Semantic and poetological text analysis suggests about the presence of complicated forms of representation of «hybridity» problem. We mean a conscious literary synthesis of Bengalization and Americanization, without which new transcultural identity does not exist.

Key words: transculture, identity, hybridity, marginality, «our», «other», borderlands, assimilation, imagology.